

entrevista
ANNA BALLBONA

Valèria Gaillard

«Escriure és per a Proust una manera de superar el temps»

Per passar el confinament es poden fixar tota mena de reptes íntims. Un d'ells és entomar la lectura d'un clàssic pendent. I si el títol d'aquest clàssic triat és 'A la recerca del temps perdut' (molt adequat per a aquesta congelació del temps imposada pel coronavirus), els lectors en català estan, almenys amb això, d'enhorabona.

Fa uns pocs mesos que ha aparegut el tercer volum de la sèrie literària de set que Marcel Proust va escriure entre 1908 i 1922: és *El costat de Guermantes*, publicat a la col·lecció "A tot vent" de Proa, que ha aprofitat per reeditar-ne els dos primers, *Pel cantó de Swann* i *A l'ombra de les noies en flor*. Tots amb traducció de Valèria Gaillard, que ha entomat la tasca catedralícia de traslladar al català *A la recerca del temps perdut* sencera. Darre-rament Gaillard ha signat traduccions tan destacades com *Els anys*, d'Annie Ernaux (Angle Editorial) o la trilogia d'Auschwitz de Charlotte Delbo (Club Editor). Ara és hora, però, de fer *proustelitisme*.

—Què significa *El costat de Guermantes* en el conjunt d'*A la recerca del temps perdut*?

—Hi trobem el narrador jove que s'està intro-duint en els salons aristocràtics. Ell i la seva família s'instal·len en una ala del palauet dels Guermantes i a través d'aquesta família s'introdueix en un món que veu com a inaccessible. La seva concentració amorosa ha passat de ser la Gilbert, que és la filla, a ser la mare, per qui està fascinat. Com en els altres volums, veu que tot està idealitzat, perquè d'alguna manera aquests nobles no són gens nobles, tots són bastant babaus. Paral·lelament, la segona part és molt bonica perquè parteix de la mort de l'àvia,

que en realitat està inspirada en la mort de la seva mare, i també hi ha moments molt humorístics. Aquest episodi representa l'entrada a l'edat adulta. És aquest món de l'aristocràcia, de la joventut i de l'afer Dreyfus, que és molt important. Proust s'hi posiciona perquè la seva mare era d'origen jueu. A través de les converses dels salons es veuen els diferents posicionaments, i fa un seguiment molt exhaustiu de com va anar i el que va representar a nivell de divisió de la societat francesa, fins i tot un daltabaix de les classes.

—Potser s'oblida que Proust planteja una barreja de classes en llocs i àmbits on no estaven barrejats?

—Proust és un sociòleg perquè mostra aquesta casta que està en decadència. A principis del segle XX, els aristòcrates comencen a pagar impostos i se'ls acaba la bicoca. També hi ha la Primera Guerra Mundial, que ho capgira tot, els valors, etcètera. Proust fa una mica com Chateaubriand, que intenta retratar l'antic règim. També retrata molt bé la servitud i el món dels cambres i les minyones, com viuen, què fan...

—A l'època se li diu que escriu com parlen les minyones.

—Sí, intenta fer una obra molt planera i retratar el parlar de les diferents persones. Per exemple

teatre

'Woyzeck' de Georg Büchner dissectiona la deshumanització dels més pobres

cinema

Esteve Plantada ens parla de l'obra 'Bacurau' premi del Jurat a Millor Direcció a Cannes

televisió

'Better call Saul' dels creadors Gilligan i Gould a la plataforma Movistar

l'Odette, que fa molts anglicismes, la mi-nyona; la Françoise, que fa moltes faltes gramaticals, cosa que era molt difícil de traduir. Aquesta prosa sinuosa i laberíntica és volguda, i reproduïx la manera de parlar, passant d'una subordinada a una altra, o amb temes que a vegades es queden penjats. És una prosa que flueix.

—I les dificultats de portar-lo al català?

—La dificultat és trobar el pols a aquesta prosa molt complexa, tant que a vegades fins i tot els francesos s'hi perden i no saben on són el verb i el predicat, o a quin verb fa referència el predicat. He tingut l'ajuda de molta gent que m'han donat el seu parer. El més complicat de traduir és el primer volum, perquè és més poètic. Sovint el traduïa com si fos poesia, comptant les síl·labes, frase per frase, per trobar-ne el ritme... A *Guermantes*, per exemple, hi ha moments molt interessants, com quan el narrador visita un amic seu que està fent el servei militar i es troben uns soldats que venen de Bretanya i que parlen bretó, no saben parlar francès, però no se'n riu, simplement ho plasma.

—Tot és el camí de Proust per adonar-se que pot ser escriptor parlant d'allò que l'envolta, que pot fer literatura de la realitat...

—Està a favor de la memòria involuntària, la que neix a partir dels sentits —la famosa escena de la magdalena— i en contra d'una memòria passada pel filtre de la raó. Ha de ser una memòria més pura, que és una manera, per a ell, d'abolir el temps. El temps és el tema cabdal d'*A la recerca del temps perdut*. Escriure també li és una manera de superar el temps, de transcendir. Ell deia que la seva obra era com una església gòtica que travessa el temps. Ara que estan de moda les sèries, ell fa una sèrie amb personatges que veus com evolucionen, per exemple en Swann, un diletant a qui li agrada la literatura, però que no acaba fent res; al final del volum hi ha el ball de màscares, on veu la degradació de molta gent que l'ha envoltat al llarg

Valèria Gaillard

EUROPA PRESS

de la seva vida, i ell fa un pas més enllà i decideix posar-se a escriure tot allò. En aquest sentit és molt del concepte de "resiliència". També es diu que Proust és un entomòleg de l'ànima humana i retrata diferents personalitats. Això també és molt actual. I retrata molt bé les contradiccions de la gent, el sentit psicològic i sap copsar molt bé la profunditat humana.

—Que s'editin els tres volums a la col·lecció "A tot vent" de Proa també és un salt.

—El compromís és més ferm. I ha tingut molt bona rebuda. M'esperona per continuar amb la traducció. Sempre dic que m'agrada fer *proustelitisme*, perquè és una obra total, hi és tot. A cada llibre li

he volgut dedicar el temps que calia, deixar-lo reposar, escoltar-lo amb audiollibre... per repassar el capítol i comprovar-ne el ritme i el to.

—El consell definitiu per acarar-se a Proust?

—Amb Proust riurà i veurà l'ànima i els éssers humans des d'una altra perspectiva, amb l'agudesia pròpia de qui era un geni. S'ho passarà bé i descobrirà molts racons de l'ànima humana que potser no són tan evidents. També hi ha la bellesa estètica d'una prosa que és complexa, sí, però els pensaments complexos transmeten una càrrega de sentit que és molt satisfactòria. Proust és la mirada d'un geni que t'eleva a una mirada que tu no tindries.